

Individ- och arbetsmarknadsnämnden i Sundsvalls kommun och Statens institutionsstyrelses ungdomshem Rebecka får kritik för bristfällig handläggning när en flicka skulle placeras vid det hemmet

Beslutet i korthet: En flicka vårdades sedan november 2018 med stöd av 3 § LVU och var under vårdtiden bl.a. placerad vid Statens institutionsstyrelses (SiS) särskilda ungdomshem. Hon placerades i december 2019 vid ett kommunalt ungdomsboende. I januari 2020 beslutade nämnden att flickan åter skulle placeras inom SiS, vid ungdomshemmet Rebecka. Hemmet skrev in flickan, men begärde inför intagningen att nämnden skulle lämna in sitt senaste beslut enligt 13 § andra stycket LVU gällande flickan för att kunna kontrollera att beslutet om vård fortfarande var verkställbart. Nämnden och hemmet har till JO redovisat olika uppfattningar om när hemmet fick del av beslutet. När polisen skulle transportera flickan till Rebecka meddelade hemmet att det inte kunde ta emot henne eftersom beslutet inte hade kommit myndigheten till del. Följden blev att nämnden återtog begäran om handräckning och att flickan släpptes av Polismyndigheten.

I beslutet behandlar JO frågan om vad som krävs av respektive myndighet vid kontrollen av om en ungdom kan tas in vid ett SiS ungdomshem när det har förflutit en längre tid sedan beslutet om vård fattades. JO har inte något att invända mot att hemmet i detta fall ville ha ytterligare information från nämnden, men konstaterar att det i allt väsentligt saknades skäl att begära in det senaste beslutet enligt 13 § andra stycket LVU, bl.a. eftersom vården enligt LVU kunde ha upphört efter det att beslutet fattades. Den fråga som hemmet behöver få svar på i ett fall som det aktuella är om den unge fortfarande vårdas med stöd av LVU. Hemmet borde därför ha kontrollerat med nämnden att vården av flickan bestod, dvs. att det inte hade fattats något beslut om att vården av henne hade upphört. Nämndens besked om den saken ska noga dokumenteras av både hemmet och av nämnden. JO konstaterar att hemmet i detta fall inte vidtog de åtgärder som behövdes för att klarlägga om flickan fortfarande vårdades med stöd av LVU. JO konstaterar vidare att nämnden inte hjälpte hemmet att reda ut eventuella oklarheter om det underlag som nämnden lämnat till hemmet, utan hänvisade hemmet att kontakta en handläggare vid förvaltningen. I beslutet framhåller JO att nämnden måste organisera sin verksamhet på ett sådant sätt att frågor från SiS kan besvaras utan dröjsmål även utanför kontorstid.

JO konstaterar att myndigheternas hantering fick till följd att flickan inte fick den vård som hon behövde. JO kritiserar därför båda myndigheterna. De kritiseras även för bristfällig dokumentation.

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 7 januari 2020 klagade AA på Individ- och arbetsmarknadsförvaltningen i Sundsvalls kommun (JO:s ärende med dnr 138-2020). AA uppgav bl.a. följande: Hon vårdas sedan en tid tillbaka med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Hon har tidigare varit placerad vid Statens institutionstyrelses (SiS) särskilda ungdomshem. När hon nu återigen skulle placeras vid ett sådant hem, hämtade polisen henne. När hon hade suttit hos polisen ett tag ringde socialjouren till henne och berättade att SiS särskilda ungdomshem Rebecka (nedan endast Rebecka) inte kunde ta emot henne eftersom socialtjänsten hade skickat inaktuella handlingar till hemmet.

Utredning och initiativ

JO begärde den 8 januari 2020 att få ta del av vissa handlingar från SiS. Med anledning av begäran kontaktade vikarierande registratören BB vid SiS den 9 januari 2020 en tjänsteman vid JO och meddelade bl.a. att AA den 3 januari 2020 hade beviljats en plats vid Rebecka, men inte inställt sig vid hemmet.

JO tog del av socialtjänstens journalanteckningar i AA:s ärende för perioden den 1 december 2019–10 januari 2020. Vidare hämtade JO in Kammarrätten i Sundsvalls dom den 12 mars 2019 i mål nr 2736-18. JO tog sedan del av vissa ytterligare handlingar från socialtjänsten.

Därefter begärde JO att Individ- och arbetsmarknadsförvaltningen i Sundsvalls kommun skulle lämna skriftliga upplysningar över AA:s anmälan. Av upplysningarna skulle det bl.a. framgå vilka handlingar förvaltningen hade skickat till SiS den 3 januari 2020.

Förvaltningen kom in med ett yttrande och av det framgår bl.a. följande:

Placeringen i stödboendet

I december -19 fick AA plats i kommunens ungdomsboende i Sundsvall. Ett tydligt avtal gjordes med AA som då var placerad på SiS Råby i Lund.

Konstaterades att AA inte klarade att bo i ungdomsboendet och insatsen avslutades.

Omständigheterna kring placeringen på SiS Rebecka

Då ungdomsboendet inte fungerade och då AA:s destruktiva förhållanden inte förändrades, placerades hon åter inom SiS. Handläggare erbjöd sig att skjutsa AA till ungdomshemmet Rebecka men AA valde att hålla sig undan. AA efterlystes.

Handlingar som efterfrågades från SiS var nämndens placeringsbeslut samt senaste beslut om LVU från förvaltningsrätten. Detta skickades till SiS Rebecka. När polisen fick tag på AA kontaktade de SiS Rebecka. Då förvaltningsrättens beslut tagits ca ett år tidigare, ansåg SiS Rebeckas personal att det inte var giltigt. Enligt vad som senare framkommit var detta en felbedömning av personalen på SiS Rebecka, det dokument som skickats var giltig dom från förvaltningsrätten.

Socialjouren kontaktades och kompletterade med den senaste omprövningen där LVU-beslutet fastlagts och SiS Rebecka accepterade placeringen. Dessvärre hade polisen redan släppt AA som åter var efterlyst.

Den 8 maj 2020 beslutade jag utifrån det som kommit fram i ärendet med dnr 138-2020 att inom ramen för ett särskilt ärende granska hur SiS hade handlagt frågan om inskrivningen av AA vid Rebecka (JO:s ärende med dnr 3621-2020). JO begärde att SiS skulle yttra sig över hanteringen av AA:s ärende efter det att hon hade anvisats en plats på Rebecka.

SiS framförde i ett remissvar bl.a. följande (bilagorna är här utelämnade):

Yttrande

Institutionschefen vid Rebecka har bl.a. anfört följande.

Ungdomen AA anvisades plats på en avdelning vid Rebecka den 3 januari 2020. Socialtjänsten faxade samma dag omplaceringsbeslut enligt 11 § LVU samt dom om beredande av vård med stöd av 1 § andra stycket, 2 och 3 §§ LVU. Domen är daterad 2018-11-13. Med stöd i dessa handlingar skrev tjänstgörande beredskap CC in AA vid Rebecka. Dock gjordes bedömningen att ett intag av ungdomen, själva frihetsberövandet, även krävde en kontroll av att domen fortsatt var gällande. Därför begärde man via institutionens tillsynsjour, arbetsledning på plats utanför kontorstid, in omprövningen av LVU-vården från socialtjänsten den 3 januari. Enligt anteckningar i samtliga tre beredskapsrapporter från den 3 januari till den 6 januari framgår det att tillsynsjouren haft kontakt med nämnden gällande omprövningen. Det framgår vidare vid samtal med DD samt EE som tjänstgjort som tillsynsjour under dessa dagar, att kontakten först sent på kvällen den 6 januari resulterade i att socialtjänsten på morgonen den 7 januari faxade omprövningen.

Det framgår inte av SiS riktlinjer gällande intagning av ungdom att den senaste omprövningen av LVU ska ha inkommit till institutionen. Däremot framgår det att institutionschef eller beredskap ska säkerställa att det finns en gällande dom eller giltigt beslut om omedelbart omhändertagande. Det enda sättet för institutionen att säkerställa att en gammal dom fortsatt är gällande, är att begära in socialtjänstens omprövningar. Det vilar ett tungt ansvar på institutionen som verkställer frihetsberövandet och ett olaga frihetsberövande kan få långtgående konsekvenser både för beslutsfattare och ungdom.

Det ställs inte något krav på att en dom ska vara underskriven, däremot saknas ofta underskrifter på omplaceringsbeslut, vilket det utifrån samtal med inblandade i denna händelse, verkar röra sig om även i detta ärende.

Verksamhetsdirektören vid verksamhetskontoret har anfört bl.a. följande.

Verksamhetskontoret har inget att tillägga utöver det som Rebecka redan har anfört vad gäller själva hanteringen av ärendet på institutionen.

Verksamhetskontoret har inte tidigare kontaktats eller varit involverat i ärendet. I övrigt vill verksamhetskontoret framhålla följande.

Socialnämnden är enligt förordning skyldig att ge in underlag till SiS inför en ungdoms placering. Enligt SiS Riktlinjer/Juridik LVU och Riktlinjer/Juridik kontroller vid frihetsberövande (LVU) ska samma kontroller göras vid både inskrivning och intagning. Vidare bör dokumentationen vara inlagd i SiS klientadministrativa system innan beslut om inskrivning respektive intagning fattas, så att det syns vilket underlag som beslutsfattaren haft tillgång till. I aktuella riktlinjer anges inte att socialnämndens senaste omprövning av LVU-vården ska ha inkommit till institutionen innan beslut om inskrivning respektive intagning kan fattas. Däremot anges att det ska finnas ett giltigt beslut om omhändertagande alternativt giltig dom om vård.

Om en ungdoms rörelsefrihet begränsas utan lagstöd får detta konsekvenser både för beslutsfattaren och för ungdomen. Utifrån en rättssäkerhetsaspekt är det därför förståeligt att Rebecka vill ha ett så komplett material som möjligt, särskilt när ungdomens dom om LVU-vård var över sex månader gammal. Samtidigt borde en utebliven omprövning enligt 13 § LVU inte i sig innebära att LVU-vården upphör (jfr JO 2012/13 s. 303).

Rättslig reglering m.m.

Av 5 § LVU framgår att rättens beslut om vård upphör att gälla, om vården inte har påbörjats inom fyra veckor från den dag då beslutet vann laga kraft.

Av 11 § LVU framgår bl.a. att socialnämnden bestämmer hur vården av den unge ska ordnas och var han eller hon ska vistas under vårdtiden.

Av 12 § LVU framgår bl.a. att om socialnämnden har beslutat att den unge ska vistas i ett särskilt ungdomshem ska Statens institutionsstyrelse anvisa plats i ett sådant hem. I akuta situationer ska Statens institutionsstyrelse omedelbart anvisa en sådan plats.

Av 13 § andra stycket LVU framgår att om den unge har beretts vård med stöd av 3 §, ska socialnämnden inom sex månader från dagen för verkställighet av vårdbeslutet pröva om vård med stöd av lagen ska upphöra. Denna fråga ska därefter prövas fortlöpande inom sex månader från senaste prövning.

Av 3 kap. 12 § socialtjänstförordningen (2001:937), SoF, framgår bl.a. att om socialnämnden ansöker om inskrivning vid ett särskilt ungdomshem ska nämnden foga sin utredning i ärendet till ansökan.

Av 3 kap. 13 § SoF framgår bl.a. att om det för den som ansökan avser finns ett beslut om vård enligt LVU ska en kopia av eller annan underrättelse om det verkställbara beslutet fogas till ansökan.

Av SiS Riktlinjer/Juridik Kontroller vid frihetsberövande (LVU), framgår bl.a. följande. Innan beslut om inskrivning fattas kontrolleras att det finns en platsanvisning, ett placeringsbeslut enligt 11 § LVU och ett giltigt beslut om omedelbart omhändertagande eller dom om vård. Motsvarande kontroll sker i samband med beslut om intagning, alltså när den unge fysiskt tas in på institutionen. Kontrollen av placeringsbeslutet innefattar bl.a. att beslutet är underskrivet. Kontrollen av domen innefattar sammanfattningsvis att domen är verkställbar och på vilken grund ansökningen om vård har bifallits.

Som bilaga till riktlinjerna finns en checklista för kontroller före beslut om inskrivning och beslut om intagning på låsbar avdelning.

Bedömning

Allmänt

Efter att en ungdom anvisats en plats på SiS ungdomshem ska institutionschefen vid berörd institution fatta ett beslut om inskrivning. När ungdomen fysiskt är på plats fattar institutionschefen ett intagningsbeslut.

Den som vårdas med stöd av 3 § LVU vid ett särskilt ungdomshem kan ges vård på låsbar enhet. En sådan placering utgör ett frihetsberövande. För att kunna genomföra vården eller upprätthålla ordningen vid de särskilda ungdomshemmen har SiS även andra särskilda befogenheter som innebär ytterligare inskränkningar i den unges fri- och rättigheter. Det får inte förekomma att en ungdom frihetsberövas utan lagstöd. Av rättssäkerhetsskäl är det därför av yttersta vikt att frågor som rör enskildas frihet handläggs med särskilt stor omsorg och noggrannhet. Det får därför inte finnas någon osäkerhet om att ett beslut om vård är giltigt när ungdomen tas in i hemmet.

Handläggningen i ärendet m.m.

Av de handlingar JO tillhandahållit SiS framkommer att Rebecka har bedömt att underlaget till grund för intagningen varit bristfälligt på två grunder. Domen om beredande av vård enligt LVU har bedömts som gammal och den har saknat underskrift. Av SiS utredning framgår att AA blev inskriven vid Rebecka. Inför intagningen bedömdes att en kontroll krävdes i syfte att kontrollera att domen om beredande av vård fortsatt var verkställbar varför det senaste omprövningsbeslutet begärdes in. Utredningen visar inte att Rebecka i sin handläggning uppställt ett krav på att domen ska ha varit underskriven.

Sedan en dom vunnit laga kraft ska beslutet om vård verkställas inom fyra veckor. I annat fall upphör beslutet om vård. Fortgår vården ska socialnämnden, när en ungdom vårdas enligt 3 § LVU, ompröva frågan om vård var sjätte månad. Eftersom dessa beslut är överklagbara kan frågan om upphörande av vård även prövas av domstol.

Normalt sett kan hemmet vid inskrivning och intagning förlita sig på att en dom som socialnämnden ger in i samband med sin ansökan om plats vid ett särskilt ungdomshem är giltig, om inte omständigheterna ger anledning till annat. I dessa fall kontrolleras grunden för beslutet om vård och om domen får verkställas omedelbart eller om den har vunnit laga kraft och därför är verkställbar.

Av institutionschefens yttrande framgår att ett omprövningsbeslut enligt LVU begärdes in efter inskrivningen av AA. Något krav på att omprövningsbeslutet ska inhämtas innan inskrivning eller intagning beslutas föreskrivs inte i SiS riktlinjer. Det framgår varken av lag eller förarbeten vad en socialnämnds underlåtenhet att ompröva frågan om vård får till följd. Vad gäller omprövningsbeslutets betydelse måste rättsläget uppfattas så att frånvaron av ett föreskrivet sådant beslut inte innebär att vården enligt LVU upphör (jfr bl.a. JO 2012/13 s. 303 och Socialstyrelsen LVU-handbok för socialtjänsten s. 215).

Om det alltså föreligger omständigheter som ger anledning till särskild kontroll av om en dom är giltig eller inte, t.ex. om det är fråga om en äldre dom, utgör åtgärden att inhämta socialnämndens senaste omprövningsbeslut ett rättssäkert och enkelt sätt för SiS att kontrollera att den äldre domen fortsatt är verkställbar.

Som underlag för placeringsansökan har nämnden i detta fall hänvisat till en dom som vid tillfället var över ett år gammal. Med hänsyn till den tid som passerat sedan domstolens beslut om vård och de höga krav som måste ställas vid kontroller innan frihetsberövanden, måste Rebecka anses ha haft fog för att vidta ytterligare åtgärder för att kontrollera att domen var verkställbar.

I syfte att kontrollera att domen var verkställbar har Rebecka inför intagningen av AA begärt in nämndens omprövningsbeslut. När placeringen skulle verkställas med hjälp av Polismyndigheten hade det begärda beslutet eller någon annan likvärdig handling inte kommit Rebecka tillhanda. SiS ser visserligen inte ett hinder att i vissa fall, exempelvis när ungdomen har ett akut vårdbehov och verkställighet är omedelbart förestående, godta muntligt besked om att beslutet om LVU fortsatt är verkställbart under förutsättning att detta noggrant dokumenteras.

I det aktuella ärendet förelåg dock inte någon sådan situation. Det bör vidare beaktas att flera dagar passerat mellan att nämnden erbjudit sig att inkomma med det senaste omprövningsbeslutet om vård och tidpunkten för när placeringen skulle verkställas. Under dessa dagar har Rebecka haft kontakt med socialtjänsten angående omprövningsbeslutet och har därmed inte förhållit sig passiv. Mot bakgrund av de noggranna kontroller SiS behöver göra vid inskrivning och intagning framstår en muntlig uppgift om det efterfrågade omprövningsbeslutet som osäker eftersom det hade föregåtts av nämndens underlåtenhet att tillstålla SiS det begärda underlaget. I ärendet tillställde nämnden Rebecka det begärda underlaget dagen efter verkställighetsförsöket efter ytterligare påminnelse från Rebecka. Av nämndens omprövningsbeslut

framgår att vården enligt 2 § LVU upphör och att vården enligt 3 § LVU fortgår. Utifrån omständigheterna i ärendet bedömer SiS att Rebeckas handläggning i denna del varit korrekt.

Det ställs inte något krav på att ett avgörande från domstol ska vara underskrivet för att godtas som grund för intagning eller inskrivning vid SiS. Däremot kontrollerar SiS om ett placeringsbeslut enligt 11 § LVU är underskrivet. Av nämndens omplaceringsbeslut framgår att ordföranden skrivit under beslutet men inte på den plats som är avsedd för beslutförfattarens underskrift. I stället framgår underskriften av den del av beslutet som troligtvis är avsedd för den enskildes delgivning. Den utredning SiS inhämtat ger inte stöd för ett antagande av att det generellt eller i detta ärende har uppställts ett krav på att domstolens avgörande ska vara underskrivet av rättsens ordförande för att kunna verkställas.

Sammanfattning

SiS bedömer att omständigheterna i ärendet är sådana att Rebecka haft fog för den kontroll av verkställbarheten som gjorts och att det inte framkommit att det varit fråga om en sådan akut situation att beslut om intagning borde ha fattats i avvaktan på kontrollens resultat.

Tillsammans med remissvaret lämnade SiS in myndighetens riktlinjer
Kontroller vid frihetsberövande (LVU).

JO tog del av Rebeckas dokumentation om AA för perioden den 3 januari–6 februari 2020 samt hemmets beredskapsrapporter för den 3–6 januari 2020.

Därefter begärde JO att Individ- och arbetsmarknadsnämnden i Sundsvalls kommun skulle yttra sig över AA:s anmälan i den del den gällde handläggningen när hon placerades vid hemmet. Nämnden skulle i sitt remissvar även redogöra för vilka kontakter som hade ägt rum mellan nämnden och hemmet under perioden den 3–7 januari 2020 samt ange vilka handlingar som hade skickats till hemmet under den perioden och när de hade skickats.

Nämnden lämnade in ett remissvar som var upprättat av förvaltningen. Av remissvaret framgår bl.a. följande:

Enligt journalanteckningar och socialjourens logg framgår följande:

200103 ansöker nämnden om plats på Rebecka. Förvaltningsrättens dom om LVU samt undertecknat placeringsbeslut faxas till Rebecka. Polishandräckning begärs.

200103 kl 22.50 En personal, EE, ringer från Rebecka och säger att den dom de fått är från 2018 och de önskar få en nyare dom. Socialjouren säger att det man hittar är det senaste beslutet om fortsatt vård enl LVU, i kommunens datasystem Procapita. Man erbjuder sig att dra ut en kopia ur Procapita och faxa den. EE säger att det godkänns. Man faxar detta till Rebecka (ej undertecknat då det är ett utdrag ur Procapita).

200104 kl 15.35 Personal från Rebecka ringer och säger att man inte tycker att det beslut som faxades är tillräckligt då det saknar underskrift. Socialjouren säger att man inte kan ordna det genom socialjouren, ber att de kontaktar handläggare.

200105 Inga samtal från Rebecka

200106 Inga samtal från Rebecka

200107 [borde rätteligen vara 200106, JO:s anm.] kl 17.45 Personal från Rebecka ringer och efterfrågar beslutsfattare för omprövningen som de fått. Socialjouren kan inte svara på frågan och hänvisar till handläggare följande dag.

200107 [borde rätteligen vara 200106, JO:s anm.] 22.25 kontaktas socialjouren av inre stationsbefäl FF, Sundsvallspolisen. FF uppger att de har AA i förvar utifrån handräkningsbegäran. FF säger att de har varit i kontakt med Rebeckahemmet, avdelning Freja, och att personalen där upplyser dem att de ej kan ta emot AA då de har fått en gammal dom från 2018 som dessutom saknar ordförandeunderskrift från nämnden. FF säger att hon ej vet hur hon ska jobba fortsättningsvis i ärendet då de kvarhåller AA på olagliga grunder. Socialjouren behöver mer klarhet i detta och kommer överens att kontakt kommer att tas med FF efter samtal med personal vid Freja.

200107 [borde rätteligen vara 200106, JO:s anm.] Socialjouren ringer till Rebecka och pratar med DD, nattpersonal vid avdelning Freja. DD säger att de har fått en gammal dom från 2018 och att den ej är giltig både utifrån ålder men att den också saknar underskrift från nämndens ordförande. Uppger att de har påtalat detta för någon vid avdelningen för placerade ungdomar i fredags (200103) samt att detta skulle åtgärdas men detta har ej skett och då är placeringen ogiltig. DD säger också att han pratade med socialjouren i lördags (200104) men att de endast kunde skicka en kopia av den gamla domen/beslutet.

200107 Socialjouren ringer till FF och säger att de behöver släppa AA. FF kräver då att socialjouren ska avlysa AA då de har haft henne i "förvar" på ogiltiga grunder. Socialjouren avlyser AA muntligt samt uppger namnet på närmsta chef. Säger att ordinarie handläggare avlyser AA formellt dagen därpå.

200108 Ny handräkningsbegäran och personefterlysning skickas till polisen då AA ej hållit överenskommelse om att åka med handläggare till Rebecka samma dag.

200121 AA påträffas av polisen. Handläggare kontaktar Rebecka och meddelar att AA kommer dit under kvällen.

Av ovanstående framgår att senaste beslutet om fortsatt vård var Rebecka tillhanda 200103. Ska noteras att den senaste dom som finns är den från 2018. Därefter har beslut om fortsatt vård fattats av nämnden. Alltså det beslut som faxades till Rebecka 200103.

Inga nya dokument har skickats till Rebecka senare. När AA placerades 200121, bedömdes de dokument som inskickats vara tillräckliga.

Av dokumentationen framgår att flera olika personal på Rebecka haft kontakt med socialjouren och att de kommit med motstridiga uppgifter. När socialjouren kontaktar Rebecka 200107 säger nattpersonal DD att man fått en gammal dom trots att man redan 200103 fick ett beslut om fortsatt vård som personal EE ansåg tillfyllest. Man har endast kontaktat socialjouren trots uppmaningar om att kontakta handläggare. 200105 och 200106 har inga kontakter tagits. Nämndens uppfattning har alltså varit att tillräckliga dokument har tillsänts Rebecka, vilket också visade sig korrekt.

AA fick möjlighet att kommentera förvaltningens yttrande och nämndens remissvar.

Bedömning

JO:s granskning

AA har klagat på nämndens handläggning utifrån flera aspekter. I detta beslut begränsar jag emellertid mina uttalanden till nämndens och Rebeckas handläggning när hon skulle placeras vid hemmet.

Rättsliga utgångspunkter

Insatser inom socialtjänsten för barn och ungdomar ska göras i samförstånd med den unge och hans eller hennes vårdnadshavare enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453), SoL. Barn och ungdomar kan dock under vissa förutsättningar ges vård utan samtycke med stöd av LVU. Sådan vård kan beslutas på grund av brister i barnets hemmiljö (2 § LVU) eller den unges eget beteende (3 § LVU).

Beslut om vård med stöd av LVU meddelas av förvaltningsrätten efter en ansökan av socialnämnden (4 § LVU). Socialnämnden bestämmer hur vården av den unge ska ordnas och var han eller hon ska vistas under vårdtiden (11 § LVU).

För vård av unga som på någon grund som anges i 3 § LVU behöver stå under särskilt noggrann tillsyn ska det finnas särskilda ungdomshem (12 § LVU). Om socialnämnden har beslutat att den unge ska vistas i ett sådant hem ska SiS anvisa plats i ett sådant hem.

När en ungdom ska placeras vid något av SiS särskilda ungdomshem fattar hemmet först ett beslut om inskrivning vid hemmet och därefter ett beslut om intagning. Förenklat uttryckt innebär ett beslut om inskrivning att ungdomen får en plats vid ett visst ungdomshem. Ett beslut om intagning fattas sedan när den unge faktiskt tas in vid hemmet.

När en socialnämnd ansöker om inskrivning vid ett särskilt ungdomshem enligt 3 kap. 10 § socialtjänstförordningen (2001:937), SoF, ska nämnden foga sin utredning i ärendet till ansökan. Om det finns ett beslut om omhändertagande eller om vård enligt LVU, ska en kopia av eller annan underrättelse om det verkställbara beslutet fogas till ansökan (3 kap. 12 och 13 §§ SoF).

När SiS efter kontakt med den beslutande nämnden har åtagit sig att genomföra en insats som avser den enskilde, ska detta dokumenteras. Av dokumentationen ska det framgå när den skriftliga ansökan om inskrivning, nämndens utredning i ärendet enligt 3 kap. 12 § SoF och en kopia av det verkställbara beslutet eller någon annan underrättelse om detsamma enligt 3 kap. 13 § SoF kom SiS tillhanda. Av dokumentationen ska det också framgå vilken nämnd som har gjort ansökan, vilken insats som uppdraget gäller, när och på vilket sätt SiS lämnat en platsanvisning, när och på vilket sätt SiS har kontrollerat att nämnden har fattat beslut om placering enligt 11 § LVU, när och på vilket sätt SiS har kontrollerat om det finns ett giltigt beslut om omedelbart omhändertagande eller vård, samt namn och kontaktuppgifter till ansvarig handläggare hos nämnden (7 kap. 1 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd [SOSFS 2014:5] om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS). Av journalen ska det framgå när SiS har fattat beslut om inskrivning enligt 3 kap. 10 § SoF (7 kap. 2 §).

Av SiS riktlinjer Kontroller vid frihetsberövande (LVU) framgår att samma kontroll av underlaget från nämnden ska göras såväl inför beslutet om inskrivning som inför beslutet om intagning. Av riktlinjerna följer att kontrollen ska göras vid två tillfällen eftersom ett beslut som var giltigt vid inskrivningen inte behöver vara det vid intagningen, t.ex. kan ett beslut om omedelbart omhändertagande ha upphört.

Har den unge beretts vård med stöd av 2 § LVU, ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad *överväga* om vård enligt lagen fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas (13 § första stycket LVU). Har den unge däremot beretts vård med stöd av 3 § LVU, ska socialnämnden inom sex månader från dagen för verkställighet av vårdbeslutet *pröva* om vård med stöd av lagen ska upphöra. Den frågan ska därefter prövas fortlöpande inom sex månader från senaste prövningen (13 § andra stycket LVU). Ett övervägande av vård enligt 2 § LVU innebär att förvaltningen lämnar information om vården till nämnden. Om informationen inte föranleder någon åtgärd från nämndens sida dokumenteras endast att ett övervägande gjorts. Om nämnden däremot anser att det finns skäl för det, genomför den en utredning och fattar därefter ett formellt överklagbart beslut. När nämnden prövar om vård med stöd av 3 § LVU ska upphöra fattar den ett formellt beslut som får överklagas (41 § LVU).

Vård med stöd av LVU kan upphöra av olika skäl. När vården inte längre behövs, ska socialnämnden besluta att den ska upphöra (21 § första stycket LVU). Vidare gäller att vård som har beslutats med stöd av 2 § LVU ska upphöra senast när den unge fyller 18 år medan vård som har beslutats med stöd av 3 § ska upphöra senast när den unge fyller 21 år (21 § andra och tredje styckena LVU). I det följande återkommer jag till frågan vad det kan få för betydelse för vården att nämnden underlåter att enligt 13 § andra stycket LVU pröva om vården ska upphöra.

Handläggningen av AA:s ärende

Bakgrund och händelseförlopp

Av handlingarna framgår att Förvaltningsrätten i Härnösand den 13 november 2018 beslutade att AA skulle beredas vård med stöd av 2 och 3 §§ LVU. Den 12 mars 2019 avslog Kammarrätten i Sundsvall bl.a. AA:s överklagande av förvaltningsrättens dom. AA vårdades därefter vid olika hem, bl.a. SiS särskilda ungdomshem Råby. I december 2019 placerade nämnden AA vid ett kommunalt ungdomsboende.

Den 3 januari 2020 bedömde nämnden att AA återigen var i behov av sådan vård som ges vid SiS särskilda ungdomshem. Nämnden ansökte därför om plats vid ett sådant hem och SiS anvisade AA till Rebecka. Nämnden fattade ett beslut om att AA skulle placeras vid Rebecka med stöd av 11 § LVU och beslutade också om handräckning av henne för att genomföra beslutet. Till sin ansökan om inskrivning vid Rebecka fogade nämnden förvaltningsrättens dom

om vård enligt LVU och beslutet om placering vid hemmet. Med stöd av dessa handlingar beslutade Rebecka om inskrivning av AA vid hemmet.

Inför intagningen av AA bedömde dock Rebecka att ytterligare kontroller behövde göras bl.a. i fråga om huruvida den aktuella domen fortfarande var verkställbar. Därför begärde hemmet på kvällen den 3 januari 2020 att nämnden skulle lämna in sitt senaste beslut enligt 13 § andra stycket LVU. Därefter råder det delade meningar mellan nämnden och hemmet om vad som hände, bl.a. i fråga om vilka kontakter som togs mellan myndigheterna men även när nämnden skickade det ifrågakvarande beslutet till hemmet. Den 6 januari 2020 omhändertogs AA av polis. När polisen kontaktade Rebecka meddelade hemmet att det inte kunde ta emot AA på det underlag som nämnden lämnat till SiS. Nämnden återtog därefter sin handräckningsbegäran och AA släpptes av polisen. Den 8 januari 2020 skickade nämnden en ny handräckningsbegäran till polisen utifrån att AA inte höll en överenskommelse med sin handläggare om att åka tillsammans med denne till Rebecka. AA påträffades av polis den 21 januari 2020 och fördes därefter till Rebecka.

Nämndens och hemmets ansvar i den aktuella situationen

När AA återigen skulle ges vård vid SiS särskilda ungdomshem i januari 2020, hade det förflutit över ett år sedan beslutet om vård meddelades. Av den utredning jag har tillgång till framgår det att Rebecka begärde nämndens senaste beslut enligt 13 § andra stycket LVU i syfte att kontrollera att förvaltningsrättens dom alljämt var verkställbar.

Jag har inte något att invända mot att hemmet begärde ytterligare information från nämnden vid intagningen av AA. Eftersom det hade förflutit en relativt lång tid sedan domen som fogades till nämndens ansökan meddelades, ser jag inte att det var fel av hemmet att kontrollera att det fortfarande fanns förutsättningar för tvångsvård av AA. Jag noterar att SiS i sitt remissvar inte har lämnat någon redogörelse för varför denna kontroll inte gjordes av hemmet redan vid den första prövningen, dvs. när Rebecka den 3 januari 2020 beslutade om inskrivning av AA. Jag har svårt att se hur hemmet kunde anse att underlaget var tillräckligt för ett beslut om inskrivning men senare samma dag anse det otillräckligt inför en intagning av AA. Med detta sagt, finner jag inte anledning att uppehålla mig ytterligare vid den saken.

Som jag ser det är de avgörande frågorna här vilken information som Rebecka behövde för att kunna besluta om intagning av AA och vilket underlag som kunde ge den informationen.

Vad gäller den första frågan, dvs. vilken information som hemmet behövde, kan jag konstatera att hemmet ansåg sig behöva få besked om domen fortfarande var verkställbar. Av den till ansökan om inskrivning fogade domen framgår att beslutet om vård gällde omedelbart. AA hade även vårdats vid SiS särskilda ungdomshem tidigare under den aktuella vårdperioden. I frånvaro av beslut om

att vården av AA upphört var domen i formell mening verkställbar. Den fråga som Rebecka behövde få ett svar på från nämnden var om vården av AA fortfarande var pågående, dvs. om nämnden eller domstol hade fattat ett beslut om vårdens upphörande eller inte. Det är endast svaret på den frågan som i det här fallet ger ett klart besked om vården fortfarande var pågående och därigenom om det fortfarande fanns rättslig grund för att ta in AA vid Rebecka.

När det gäller frågan om vilket underlag som Rebecka rimligen borde ha begärt från nämnden, och som nämnden borde ha lämnat till hemmet, gör jag följande bedömning.

Som framgått valde Rebecka, i syfte att skaffa ett korrekt underlag för intagningen av AA, att begära in nämndens senaste beslut enligt 13 § andra stycket LVU. Jag ställer mig dock frågande till den åtgärden. Som jag uttalat ovan har jag ingen invändning mot att hemmet agerade när det ansåg att det fanns oklarheter i det aktuella underlaget. Det var bara genom en kontroll av underlaget för intagningen av AA som hemmet kunde avgöra om det fanns rättsliga förutsättningar för åtgärden. Typiskt sett ger ett beslut enligt 13 § andra stycket LVU emellertid inte ett uttömmande svar på frågan om tvångsvården av den unge alltjämt består. Nämnden är förvisso skyldig att inom sex månader från dagen för verkställighet av vårdbeslutet pröva om vården ska upphöra. Därefter ska denna fråga prövas fortlöpande inom sex månader från den senaste prövningen (se 13 § andra stycket LVU). Om en sådan prövning uteblir följer det dock inte av 21 § LVU att vården därigenom ska anses ha upphört. Det framgår inte heller av någon annan bestämmelse som reglerar frågan om vårdens upphörande. Det förhållandet att nämnden av något skäl underlåter att göra denna prövning innebär alltså inte att vården per automatik upphör (se även Socialstyrelsen, LVU – Handbok för socialtjänsten, mars 2020, s. 215). Vården av AA kunde ju dessutom ha upphört efter det att ett beslut enligt 13 § andra stycket LVU hade fattats. Hemmets åtgärd att begära in det senaste beslutet enligt nämnda bestämmelse i den aktuella situationen var därför inte en tillräcklig åtgärd för att klargöra om AA alltjämt var föremål för vård och därför kunde tas in vid hemmet.

Hemmet har inte i en situation som den aktuella någon möjlighet att få information om vård med stöd av LVU fortfarande pågår på annat sätt än genom en kontakt med den placerande nämnden. Frågan om det finns en pågående vård eller inte måste därför besvaras av nämnden. I detta fall ansåg Rebecka att det fanns tveksamheter i fråga om förutsättningarna att ta emot AA. Det som hemmet borde ha kontrollerat med nämnden var om vården av AA bestod, dvs. att det inte hade fattats något beslut om att vården av henne skulle upphöra. I det sammanhanget är det viktigt att hemmet på ett noggrant sätt dokumenterar det svar som nämnden lämnar. Även nämnden bör i en sådan situation dokumentera i sin journal att den lämnat ett svar till hemmet. Om så inte sker är det svårt att följa handläggningen av ett ärende. Utifrån vad som nu

angetts kan jag inte dra någon annan slutsats än att hemmet inte vidtog de åtgärder som behövdes för att klarlägga om AA fortfarande vårdades med stöd av LVU. Det anser jag är en brist i handläggningen.

Nämnden, som ansvarade för vården av AA, hade å sin sida ett långtgående ansvar för att i den aktuella situationen lämna den information som Rebecka behövde för att kunna ta sitt ansvar för att intagningen av AA hade rättsligt stöd. När hemmets personal kontaktade nämnden borde den utan dröjsmål ha hjälpt till att reda ut eventuella oklarheter om det underlag som nämnden lämnat till hemmet. En lämplig åtgärd hade enligt min mening varit att kontrollera om det t.ex. fanns ett beslut om vårdens upphörande eller en pågående process i domstol när det gäller den frågan. Den informationen borde nämnden sedan ha lämnat till hemmet. Enligt min uppfattning fick inte Rebecka den hjälp av nämndens socialjour som hemmet behövde för att klargöra att det rättsliga stödet för att ta emot AA fanns.

Jag vill även beröra det som kommit fram om nämndens kontakter med hemmets personal i detta fall. Av nämndens remissvar framgår att socialjournen vid telefonsamtal med hemmets personal den 4 och 6 januari 2020 hänvisade hemmet att i stället kontakta AA:s ordinarie handläggare. Det förtjänar att nämnas att den 4 januari 2020 var en lördag och att den 5 och 6 januari 2020 var helgdagar. Jag har givetvis förståelse för att socialjournen behöver göra prioriteringar i sin verksamhet, men samtidigt måste det ha stått klart för nämnden att hemmet ansåg att det underlag som nämnden lämnat i fråga om AA inte var tillräckligt. Det framgår inte något annat syfte med den kontakt som Rebecka då tog med nämnden än att få ett klargörande från nämndens sida. Det fanns också en begäran om handräckning som syftade till att föra AA till Rebecka. Mot den bakgrunden framstår det som att uppgiften att försöka bistå Rebecka i hemmets handläggning var en uppgift som borde ha prioriterats. Jag vill i sammanhanget understryka att nämnden måste organisera sin verksamhet på ett sådant sätt att frågor från SiS kan besvaras utan dröjsmål även utanför kontorstid.

Följden av myndigheternas hantering blev att AA släpptes av polisen och att hon inte fick den vård som nämnden bedömde att hon behövde. Det inträffade är helt oacceptabelt och jag ser med stort allvar på det som har kommit fram om myndigheternas handläggning i ett sådant känsligt ärende som det varit fråga om. Det inträffade har enligt min mening påvisat en bristande samverkan mellan myndigheterna.

Myndigheternas dokumentation

Jag kan vidare konstatera att SiS respektive nämndens beskrivningar och dokumentation av vad som hänt i AA:s ärende skiljer sig åt i flera avseenden.

Enligt nämndens remissvar ringde personal från Rebecka den 4 januari 2020 till nämnden och meddelade att ett visst beslut saknade en underskrift. Det finns

inte någon notering i socialtjänstens journal om en sådan kontakt mellan myndigheterna. Enligt nämndens remissvar ägde det inte rum några samtal med Rebecka den 5 eller 6 januari 2020. Genom utredningen i ärendet är det emellertid klarlagt att personal från Rebecka och socialjouren hade kontakt den 6 januari 2020 när AA hade omhändertagits av polis.

Av Rebeckas beredskapsrapporter framgår att hemmets personal var i kontakt med socialjouren i fråga om AA varje dag under perioden den 3–6 januari 2020. Av rapporterna framgår att domen bedömdes inaktuell, men det finns inte någon notering om att hemmet skulle ha efterfrågat ett beslut enligt 13 § andra stycket LVU. Det framgår inte heller vem Rebeckas personal talade med eller vad som diskuterades vid de olika kontakterna. Enligt SiS remissvar fick myndigheten del av det efterfrågade beslutet först den 7 januari 2020. Av SiS klientdiarium framgår emellertid att beslutet registrerades hos myndigheten den 9 januari 2020.

Det verkar också ha funnits oklarheter i fråga om underskrift på en eller flera av de handlingar som nämnden skickade till hemmet. Genom utredningen kan jag inte dra några säkra slutsatser om vilken eller vilka handlingar som varit föremål för diskussion mellan myndigheterna om behovet av underskrifter.

Att det inte går att följa myndigheternas dokumentation och utläsa vilka kontakter som ägt rum och vilka handlingar som skickats respektive tagits emot i fråga om intagningen av AA är helt oacceptabelt. Det inträffade belyser vikten av att myndigheter som handlägger ärenden om tvångsvård dokumenterar sina åtgärder på ett noggrant sätt (se t.ex. 4 kap. 9 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd [SOSFS 2014:5] om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS).

Nämnden och Rebecka förtjänar kritik för handläggningen av AA:s ärende

Jag kan alltså konstatera att handläggningen när det gäller placeringen av AA har brustit hos båda myndigheterna. För Rebeckas del är det fråga om brister hänförliga till myndighetens kontroll av det underlag som krävdes för att besluta om intagning av AA och för nämndens del handlar det om brister i fråga om att tillhandahålla Rebecka information. Därtill har jag noterat brister i båda myndigheternas dokumentation.

Myndigheternas hantering fick till följd att AA inte fick tillgång till den vård nämnden bedömde att hon behövde. Jag ser med allvar på det inträffade och både nämnden och Rebecka förtjänar kritik för hanteringen. Jag förutsätter också att SiS ser över sina rutiner med anledning av det inträffade.

Det får inte förekomma brister i den formella hanteringen av ärenden om tvångsvård. En förutsättning för en korrekt handläggning är att det finns ett tydligt regelverk att följa. Av 3 kap. 10 § SoF framgår att SiS beslutar om *inskrivning* i särskilt ungdomshem. Myndigheten ska också dokumentera

handläggningen av en inskrivning på visst sätt enligt 7 kap. SOSFS 2014:5. Det kan noteras att det inte finns någon reglering i SoF när det gäller beslut om *intagning* av en ungdom vid ett av SiS särskilda ungdomshem. I det här fallet har jag konstaterat att handläggningen av intagningen av en flicka vid ett sådant hem har brustit, bl.a. på grund av bristande samverkan mellan myndigheterna och att konsekvensen blev att flickan inte fick den vård nämnden bedömde att hon behövde. Det är inte tillfredsställande. Jag finner därför skäl att skicka en kopia av det här beslutet till Socialdepartementet för kännedom.

Övrigt

Vad AA har framfört och vad som i övrigt har kommit fram i ärendena medför ingen ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendena avslutas.